

Virtuali mokyklėlė „Pasaka“ – dvikalbių vaikų ir tėvų bendruomenė

Justina MIKELIŪNAITĖ

Didelė dalis užsienyje įsikūrusių lietuvių, savo gimtąją kalbą, kultūrą, tradicijas siekia perduoti ir vaikams. Tačiau net pačių didžiausių norų kartais nepakanka. Dvikalbystė yra ilgas procesas, o lavinti lietuvių kalbos įgūdžius gyvenant svetur gali būti labai nelengva. Ieškodamos įdomaus, linksmo ir kokybiško lietuviško turinio savo atžaloms, dvi dvikalbius vaikus auginančios mamos, Justė Grigalauskienė ir Eglė Adlienė, nutarė kurti jį pačios ir įsteigė pirmąją virtualią lituanistinę mokyklėlę „Pasaka“.

Tėvai tokios mokyklos jau laukė, o vos per porą metų mokinių skaičius pasiekė 400 ir toliau auga. Su viena iš mokyklėlės įkūrėjų, lingviste E. Adliene kalbamės apie būdus lietuvių kalbos mokyti šiuolaikiškai, apie dvikalbių (daugiakalbių) vaikų tėvams kylančius iššūkius ir jų patiriamą spaudimą bei apie kalbos ir tapatybės santykį.

Virtuali mokykla savo veiklą pradėjo pačiame pandemijos įkarštyje, 2020-aisiais. Kai visas pasaulis buvo priverstas persikraustyti į internetą, prie ekranų pakvietėte mokytis ir lietuvių kalbos. Švietimo bendruomenė daug kalbėjo apie nuotolinio mokymo iššūkius. O Jūs, regis, įžvelgėte daugiau privalumų. Kokie jie?

Pirmiausia – tai labai patogu. Niekur nereikia važiuoti ir laukti, kol baigsis pamokos. Kai su šeima iš Jungtinės Karalystės grįžome gyventi į Lietuvą,

norėjome, kad sūnus nepamirštų anglų kalbos, ir jis pradėjo mokytis nuotoliniu būdu. Po darželio tiesiog įjungiu kompiuterį. Kol jis kambaryje mokosi, galiu efektyviai išnaudoti laiką savo reikmėms.

Tėvai ir taip apkrauti. Dažnai vežioja vaikus į įvairius būrelius, o lituanistinei mokyklai, kur pamokos dažniausiai vyksta 3–4 valandas, gali tekti paaukoti vieną savaitgalio dieną. Iki lietuviškos mokyklos neretai reikia važiuoti valandą ar kelias, o kartais tokios įstaigos gyvenamojoje šalyje ar regione visai nėra. Kai su šeima gyvenome Londone, artimiausia lietuviška mokyklėlė buvo už valandos kelio. Tad kol pirmagimis buvo mažiukas, jo lietuviškumu nutariau rūpintis pati.

Nors mokyti nuotoliniu būdu išties sudėtinga, mokytojai atsakingai ruošiasi, apgalvoja kiekvieną užduotį, tad pamokos yra koncentruotos ir efektyvios. Vaikai gali gana daug išmokti neišeidami iš savo kambario. Be to, virtualiose pamokose lengviau pritaikyti įvairias inovatyvias mokymo priemones, elektronines pratybas nei susitinkant gyvai.

Augant mokinių skaičiui, auga ir virtualios mokyklėlės mokytojų komanda.

Labai svarbus ir bendrumo jausmas. Mūsų pamokose susitinka mažieji lietuviai iš viso pasaulio. Vienoje klasėje gali mokytis vaikai iš Švedijos, JAV, Kosta Rikos, Dominikos Respublikos ar Prancūzijos. Jie ima aiškiau suprasti, kad lietuviškai kalba daugybė žmonių ir kad jie gyvena įvairiausiose šalyse. Kalba vaikui tampa aktualesnė, svarbesnė. Ji išauga vienų namų ar vieno kiemo rėmus. Mokytojos kartais pabendrauti pakviečia ir tėvus. Naujos pažintys ir pasidalijimas patirtimis suartina ir įkvepia dvikalbystės kelyje.

Ir Jūs pati su šeima 10 metų praleidote Anglijoje. Su kokiais dvikalbystės ar kitais iššūkiais susidūrėte gyvendama svetur?

Studijavau lingvistiką, buvau gana apsiskaičiusi dvikalbystės srityje, turėjau intuityvų planą, tad mano pirmagimis buvo vienas iš retų subalansuotų dvikalbių atvejų. Dvikalbystės pradžia buvo gana lengva, bet situacija galėjo pasikeisti, jei ten būtų pradėjęs lankyti mokyklą. Pasinaudojau galimybe nevesti vaiko į darželį iki trejų metų, bet samdžiau britę auklę, kad kalbėtų su juo švaria, taisyklinga anglų kalba. Eidavome į susitikimus su britėmis mamomis, vaikas angliškai bendravo su bendraamžiais. Pradėjęs lankyti darželį jis jau gana gerai kalbėjo abiem kalbom.

Su manimi sūnus visada kalbėdavo tik lietuviškai, o atsisukęs į vaikus ar britus suaugusiuosius šnekėdavo angliškai. Intuityviai jautė, kuria kalba su kuo kalbėti. Tačiau pažįstu daug tėvų, kuriems nebuvo taip paprasta. Kartais vaikai atsisako kalbėti lietuviškai, nors tėvai įdeda tikrai daug pastangų.

Mokyklėlės idėjos autorės ir vienos iš įkūrėjų, Justės Grigalauskienės dukra Marija taip pat lanko virtualias pamokas. Asmeninio archyvo nuotr.

Nuo pat įsikūrimo pirmoji virtuali lituanistinė mokyklėlė „Pasaka“ sulaukė didelio susidomėjimo. Kiek vaikų mokosi šiuo metu? Kokio amžiaus grupės populiariausios?

Išties virtualių pamokų poreikis atsirado gerokai anksčiau, nei įkūrėme mokyklėlę. Įgyvendinusios savo idėją sulaukėme ne vieno atsiliepimo, patvirtinančio, kad ji

buvo laukta ir reikalinga. „Pagaliau“, – rašė kai kurie tėvai. Atliepti tėvų poreikiai greičiausiai ir lėmė sėkmingą veiklos pradžią bei augimą. Pirmosioms pamokoms užsiregistravo 50 mokinių. Pavasario kurse mokysis 400. Kursas užsakomas kas tris mėnesius, tačiau didžioji dalis pradėjusių pamokas su mumis mokslus tęsia.

Daugiausia mokinių yra 2–4 ir 5–6 metukų grupėse. Ikimokyklinukų tėvai, sąmoningai apsisprendę auginti vaiką dvikalbį, deda daug pastangų ir ieško įvairiausių būdų pasiekti šį tikslą. Be to, tokio amžiaus vaikai labiausiai klauso tėvų, juos lengva prikalbinti pabandyti dalyvauti pamokėlėse. Nors po bandomųjų pamokų kai kuriems dvimečių tėvams patariame palaukti metus, nes vaikas dar nepasiruošęs, nemažai mažylių puikiai išbūna visą pamoką, jiems įdomu dalyvauti.

Kartais, net kai atrodo, kad užsižaidžia ir visai nesiklauso, vaikas ima ir paniūniuoja kokią per pamoką girdėtą dainelę po savaitės. Šiaip ar taip, pamokėlė geriau nei filmukas, kurį vaikai žiūri pasyviai. O pamokose jie dainuoja, kalba, lavinami judesiai, motorika. Taip pat formuojasi įprotis mokytis, susitikti su kitais vaikais ir bendrauti lietuviškai.

Pamokas lanko ir nemažai 7–9 metų vaikų, mažiausiai mokinių – 10–13 amžiaus grupėje. Taip yra dėl dviejų priežasčių. Dalis jau moka lietuvių kalbą ir nejaučia poreikio mokytis papildomai. Kai kurie į paauglystę žengiantys lietuviai yra nutolę nuo kalbos, nebejaučia poreikio jos išmokti, o tėvams įkalbėti tokio amžiaus vaikus eiti į lituanistinę mokyklėlę gerokai sudėtingiau nei mažiukus.

„Pasaka“ išsiskiria ne tik nuotoliniu mokymu, bet ir ugdymo programa. Kam skiriate daugiausia dėmesio ir kaip įgyvendinate išsikeltą tikslą Lietuvą vaikams pateikti šiuolaikiškai?

Kad mokymasis būtų efektyvus, suskirstome vaikus pagal kalbos mokėjimo lygį, išskyrus pačių mažiausių grupes. Pamokos vyksta mažose grupelėse iki 5 mokinių. 5–6 metų vaikams, kurie visiškai nekalba lietuviškai, pamokos vyksta anglų kalba. Antras lygis, kai vaikai kalba pavienėmis frazėmis, trečias, kai šneka laisvai ir raiškiai. 7–9 metų vaikai mokosi pagal 4 lygius nuo angliško iki pažengusių, kalbančių laisvai. Jei vaikus grupuotume tik pagal amžių, jie ne tobulėtų, o tiesiog smagiai leistų laiką .

Mūsų tikslas – lietuvių kalbą pateikti kaip šiuolaikišką, smagų, *cool* dalyką. Stengiamės kalbėti vaikams aktualiomis, patraukliomis temomis. Skaitome liaudies pasakas, dainuojame, šokame, piešiame ar statome Gedimino pilį, bet dar

aktyviau vaikai įsitraukia į pokalbį ir pasakoja apie tai, kas jiems artima ir pažįstama – atrakcionų parkus, karuseles, žaislus, animacinių filmukų personažus.

Labai svarbu, kad vaikams vartoti lietuvių kalbą būtų smagu, o tam reikia sukurti linksmą, šiuolaikišką kontekstą. Siekiame, kad grįžę į Lietuvą užsienyje augantys vaikai susikalbėtų ne tik su seneliais ar tetomis, bet ir su pusbroliais ar kitais bendraamžiais. Kad išmanytų šiuolaikinį žargoną. Pavyzdžiui, suprastų, kad žodis „ledas“ reiškia ne tik sušalusį vandenį, bet ir vartojamas norint išreikšti susižavėjimą, kaip „šaunu“ ar „jėga“ sinonimas.

Reikia mokinius supažindinti ir su folkloru, pateikiant jį stilingai ir saikingai. Taip pat daug dėmesio skiriame šiuolaikiniams lietuvių rašytojams, organizuojame susitikimus. Jų tikslas – paskatinti vaikus domėtis lietuvių literatūra, kultūra ir skaityti lietuviškai. Pavyzdžiui, po susitikimo su Tomu Dirgėla ne viena mama rašė, kad vaikas užsinorėjo skaityti lietuviškai.

Lingvistė Eglė Adlienė, kurdama ugdymo turinį, pritaiko ir asmeninę, ir profesinę patirtį. Asmeninio

archyvo nuotr.

Susidaro įspūdis, kad viskas einasi išties sklandžiai. Ar susidūrėte mokyklėlės veikloje su iššūkiais?

Mūsų mokinių tėvai gana aktyvūs, motyvuoti, įsitraukę. Dalis jų net per daug. Buvo tėvų, kurie norėdavo dalyvauti pamokose. Pačių mažiausių grupėse tai įprasta ir reikalinga, tačiau jei mama ar tėtis sėdi šalia septynmečio ar dešimtmečio, dažniausiai tik trukdo jam atsipalaiduoti, klausyti ir visavertiškai dalyvauti pamokoje. Suvaržyti tokioje situacijoje jausdavosi ir kiti pamokos dalyviai, mokytojai būdavo sunkiau juos įtraukti. Todėl įvedėme taisyklę, kad tėvai pamokose nedalyvauja. Su ugdymo procesu, temomis ir namų darbais juos supažindiname rašydami refleksijas.

Dalis tėvų bando padėti vaikui, atsakydami už jį, siekia kontroliuoti ar itin spaudžia mokytis. Tačiau išties reikia ir poilsio. Vaikas neprivalo visą laiką būti aktyvus. Smagu, kad tėvai rūpinasi, bet per didelis įsijautimas gali stabdyti vaiko pažangą ir savarankiškumą.

O kokiais sunkumais dalijasi tėvai? Ką galite jiems patarti, kad dvikalbystės puoselėjimas kuo mažiau vargintų ir kuo daugiau džiugintų?

Dažnai jie nerimauja, kad nors kalba su vaiku lietuviškai, jis atsako angliškai ar kita kalba. Labai svarbu nepasiduoti ir tęsti dvikalbystės kelionę. Nepradėti ir pačiam kalbėti daugumos kalba. Tai ilgas procesas, tad vos pradėjus lankyti pamokėles nereikėtų tikėtis, kad vaikas iškart ims kalbėti lietuviškai, jei anksčiau to nedarė. Tėvams visada patariu pasakyti vaikui, kaip jiems svarbu kalbėti lietuviškai, kaip džiaugiasi širdelė, kai mažieji kalba lietuviškai, tačiau jokiu būdu nereikėtų vaiko bausti ar taisyti.

Vaikai nesimoko kalbos iš taisymo ir instrukcijų. Jie kalbą įsisavina natūraliai. Jei su vaiku kalbi taisyklingai, palaipsniui jis irgi turėtų išmokti kalbėti taisyklingai. Jei ne, vadinasi, jam tiesiog kol kas nepavyksta. Pradėjus taisyti, gali susilpnėti noras apskritai bandyti ir šnekėti. Jei pavartoja žodį ar jo formą netaisyklingai, reikėtų tiesiog pakartoti tą sakinį taisyklingai kalbant apie save. Pavyzdžiui, vaikui pasakius „aš noriu grybas“, atsakyti: „aha, ar irgi noriu grybų/o“, neakcentuojant vaiko klaidų.

Dvikalbystė yra pasirinkimas. Jei tėvai sąmoningai apsisprendė ir nori, kad vaikas

būtų dvikalbis ir kalbėtų lietuviškai, svarbu išsikelti konkretų tikslą ir susidaryti planą, sukurti kuo daugiau galimybių vaikui girdėti ir vartoti lietuvių kalbą. Pavyzdžiui, susirasti lietuvę auklę, nuotolinį lietuvišką būrelį, mokyklėlę, bendrauti su lietuvių šeimomis, atostogauti Lietuvoje. Tačiau tai turi būti organiškas procesas – kalbėkite kalba, kuri jums artimiausia, brangiausia, rinkitės veiklas, kurios ir jums įdomios. Svarbiausia, nieko nedaryti per prievartą, atsipalaiduoti ir pasirinkti savo šeimai tinkamiausią kelią.

Kalbant su vaiku savo gimtąja kalba, kuriamas stiprus vaiko ir mamos ar tėčio ryšys. Norint išlaikyti artimą santykį ir perduoti kalbą, labai svarbu pasirinkti tinkamą metodiką ir elgtis lanksčiai. Jei vaikas nuolat kritikuojamas, baudžiamas, ant jo pykstama, kai atsako kita kalba ar kalba netaisyklingai, jei keliami nerealūs, itin aukšti reikalavimai, tai gali pakenkti ne tik kalbos mokymuisi, bet ir tarpusavio ryšiui. Taip pat vaikai greitai pajunta, jei tėvai jaučia įtampą ar nusivylimą dėl dvikalbystės, jei mano, kad per mažai daro.

Net jei vaikas kuriuo nors etapu atsisako kalbėti tėvų ar vieno iš jų gimtąja kalba, toliau kalbėdami tėvai suteikia supratimo dovaną. Dažnai po kurio laiko vaikas vėl persijungia. O jei kalbėti lietuviškai nustoja ir tėvai, vaikas praranda galimybę ne tik suprasti kalbą, bet ir ja bendrauti.

Kalbant apie dvikalbystę, dažnai orientuojamasi į rezultatą, ieškoma veiksmingiausių būdų išmokyti vaikus lietuvių kalbos. Tačiau lyg nepastebimos tėvų emocijos. Mamos dažnai graužiasi, kad daro nepakankamai, jaučia kaltę, gėdą, bejėgiškumą. Ar išties užsienyje vaikus auginantys lietuviai patiria spaudimą, kad jų vaikai kalbėtų lietuviškai?

Su tokiu spaudimu susidūriau ir pati. Kai pagimdžiau vyriausiąjį sūnų Praną, jau pirmaisiais mėnesiais sulaukiau klausimų, ar jis kalbės lietuviškai. Buvo netgi įsitikinusių, kad dėl dvikalbystės jo raida atsiliks, ir raginančių su tuo susitaikyti. Lankantis Lietuvoje su ūgtelėjusiu vaiku, manęs vis klausinėdavo, ar jis kalba lietuviškai, o patikinus, kad kalba, buvo abejojama, ar tikrai pakankamai gerai tai daro. Tokiais atvejais siūlydavau pabendrauti su pačiu vaiku.

Daug kritikos ir kaltinimų sulaukia ir kiti mano pažįstami tėvai, ypač patiriantys sunkumų dvikalbystės kelyje. Spaudimą išvykę lietuviai patiria ne tik iš artimųjų, bet ir politiniu lygmeniu. Nors entuziastingai žadama skirti daugiau dėmesio lituanistiniam švietimui, dažnai apie tai kalbama gana paviršutiniškai. Manau, kad

būtų labai vertinga mokslinė studija apie tėvų jausmus. Taip pat užsienyje gyvenantiems tėvams reikėtų daugiau paramos, palaikymo, informacijos. Svarbu skleisti žinią, kad tiek, kiek jie daro, pagal savo galimybes ir aplinkybes, yra pakankamai gerai.

Lietuviai, ypač sukūrę mišrias šeimas, dvikalbystės lauke dažnai jaučiasi vieniši, kalbos perdavimą laiko savo atsakomybe. Mūsų mokyklėlėje dažniausiai vaikų dvikalbyste rūpinasi lietuvės mamos, tačiau turime ir labai aktyvių tėčių, kurie stengiasi įskiepyti lietuvybę savo šeimose. Visi jie susiduria su panašiais jausmais – kalte, abejonėmis, spaudimu.

Tėvams visuomet primenu, kad dvikalbystė nėra jų vienų pareiga. Atsakomybe reikia dalytis – su partneriu, kitais šeimos nariais. Labai svarbu, kad abiejų tėvų ar vaiką auginančių žmonių tikslai ir požiūris į dvikalbystę sutaptų, kad namuose būtų formuojamas lietuvių kalbos prestižas. Tačiau nors tėvų pastangos dažnai yra ypač svarbios norint perduoti kalbą vaikams, proceso sėkmė priklauso nuo daugybės dalykų. Tėvai gali būti labai motyvuoti ir geranoriški, bet jei vietinėje bendruomenėje lietuvių kalba asocijuojasi su neigiamais dalykais, vaikai gali jos gėdytis.

Neteisinga, kad tėvai dėl to jaučia spaudimą. Esu įsitikinusi, kad kiekvienas tėvas stengiasi vaikui suteikti viską, ką gali geriausio. O dvikalbystė turi būti individualus kiekvienos šeimos pasirinkimas, kurio nereikėtų teisti ar smerkti, kad ir koks jis būtų. Pastebėjome ir tai, kad dvikalbius vaikus išeivijoje auginantiems tėvams trūksta informacijos. Lituanistinės mokyklos ir ambasados ne kiekvienam pasiekiamos. Todėl nusprendėme savo patirtimi ir žiniomis apie kalbų įsisavinimo teorijas, dvikalbystės mitus ir iššūkius dalytis ne tik su mūsų mokinių tėveliais, bet ir visais besidominčiais socialinių tinklų paskyrose.

Siekiame suburti dvikalbių vaikų tėvų bendruomenę iš įvairių pasaulio šalių, kurioje būtų dalijamasi ne tik teoriniais patarimais, bet ir gyvais liudijimais. Po susitikimų ir pasidalijimo savo išgyvenimais tėvai dažnai prisipažįsta ne tik pasisėmę idėjų, bet ir pagaliau pasijutę normalūs, ne vieni. Planuojame reguliariai transliuoti gyvus pokalbius su lingvistais, pedagogais, mokslininkais ir kitais dvikalbystės srityje dirbančiais specialistais.

Šeimai grįžus gyventi į Lietuvą, Eglės pirmagimis virtualiai mokosi anglų kalbos. Asmeninio archyvo nuotr.

Auginate mokinių, tėvų, mokytojų bendruomenę, griaunate dvikalbystės mitus visuomenėje. Ar turite viziją, kuo gali tapti „Pasaka“ po penkerių ar dešimties metų? Apie ką svajojate?

Norime, kad mokykla ir toliau augtų, kad didėtų, stiprėtų bendruomenė. Tikimės, kad, po mažą žingsnelį, po mažą užduotį atlikdami kasdien, užauginsime skanų vaisių. O koks jis bus, dar nežinia.

Siekiame ne tik pritraukti vis daugiau mokinių, bet ir kurti itin kokybišką pamokų turinį. Mūsų tikslas yra pasiūlyti vaikams vis įdomesnių ir kokybiškesnių užduočių.

Svajojame ir apie savo mokymo priemones, pavyzdžiui, „Pasakos“ pratybas, kurios būtų pritaikytos dvikalbiams vaikams ir parengtos pagal gebėjimų lygį. Jei tokias sukurtų kas nors kitas, taip pat labai džiaugčiausi. Turime aiškią kryptį – daugiau mokinių, įtraukiančios ir efektyvios mokymosi programos ir kokybiškos ugdymo priemonės.

Tėvai turbūt slapta viliasi, kad vaikai ne tik geriau išmoks lietuvių kalbą, bet ir apskritai labiau domėsis Lietuva. **Kaip manote, ar geresnis lietuvių kalbos mokėjimas stiprina ir lietuvišką tapatybės dalį?**

Kalba ir tapatybė yra labai susiję dalykai. Tapatybė lemia, kokią kalbą pasirenki, kalba – kokią tapatybę pasirenki. Žmonės, dažnai to nė nesuvokdami, tarsi negalvodami, pasirenka, kokia kalba ar dialektu kalbėti. Viena iš pasirinkimą lemiančių priežasčių yra noras susitapatinti su tam tikra bendruomene, priklausyti jai. Taip pat kalba yra tiltas, reikalingas norint pažinti savo tėvus ir senelius, megzti gilesnį ryšį, kuris svarbus ir formuojantis asmenybei.

Tautinę tapatybę formuoja daug skirtingų dalykų, tačiau kalba atlieka svarbų vaidmenį. Net jei vaikas kuriame nors savo gyvenimo etape atmeta kalbą ar lietuvybę apskritai, yra ne vienas atvejis, kai vėliau tokie žmonės grįžta prie savo šaknų. Kai ima galvoti, kuo yra saviti, ypatingi. Kartais raktu tampa tautinė tapatybė, kurią lengviausia pajusti per kalbą. Tad jei vaikas paaugęs ar suaugęs norės vėl būti lietuviu, tapatintis su Lietuva, kalba gali tapti puikia priemone tai padaryti.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.